

Cafè Filosòfic **IN DIVINA VERITAS**

Sessió 14. 13 de Desembre de 2022

Per a la propera sessió del Cafè, la qüestió central serà:

El problema del mal. La violència és inevitable?

“Si mates un escarabat ets un heroi. Si mates una papallona ets malvat.

La moral té criteris estètics.” Friedrich Nietzsche

Durant segles, el problema del mal ¹ he estat central en la història de la filosofia i la teologia en tan que confrontava aquest fenomen amb la suposada omnipresència, omnipotència i infinita bondat de Déu. La paradoxa d'Epicur ho explica bé:

Déu vol prevenir el mal, però no n'és capaç? Aleshores no és omnipotent.

És capaç de fer-ho però no ho vol? Aleshores és malèvol.

És capaç i vol fer-ho? Llavors d'on sorgeix el mal?

No és capaç ni vol fer-ho? Aleshores per què anomenar-lo Déu?

Davant d'aquest conjunt d'arguments, però, hom podria argumentar:

Mentre hi hagi la possibilitat de fer el bé, és deshonest atribuir a Déu el problema del mal. La qüestió moral podria resumir-se així: No deixis a les mans de Déu el que Déu ha deixat a les teves mans.

Si, independentment de les creences de cadascú, trèiem a Déu de l'equació, és a dir, ens trobem en un escenari en el mal esdevé quelcom relatiu; en relació a l'absència del bé (com defensen els primers filòsofs cristians), relatiu a la intenció o a les conseqüències d'una acció determinada (com explica bé Immanuel Kant) o relatiu, fins i tot, a criteris estètics (com ens fa veure Nietzsche en la cita que acompanya la qüestió central). Però si el mal és relatiu, podem dir que la maldat és un concepte exclusivament humà? El mal

---

¹ https://es.wikipedia.org/wiki/Problema_del_mal

depèn de la consideració de cada subjecte segons els seu criteri personal? Podem parlar de maldat en singular i en abstracte? O hem de parlar de maldats concretes i diverses? **Es pot eliminar la maldat sense eliminar la humanitat?**

Des de l'antiguitat diversos filòsofs de renom han teoritzat sobre la maldat. Un dels primers filòsofs a analitzar la maldat va ser Sòcrates, que atribuïa el mal a la **ignorància**. És a dir, cap home actuaria malament conscientment, sinó perquè desconeix el que és el bé i com fer les coses d'acord amb ell. En aquest sentit, **el malvat no actuaria com a tal si tingués un veritable coneixement del seu error.**

Una teoria que proporciona una solució al problema del mal és el dualisme maniqueu. Segons aquesta posició, **l'univers és el producte d'una batalla entre dos principis iguals i eterns: Déu i el Príncep de les Tenebres**. D'aquests primers principis en sorgeixen substàncies bones i dolentes, que estarien en una batalla constant per la supremacia.

Per la seva banda, els primers filòsofs cristians, com Sant Agustí, es van decantar pel neoplatonisme. Ells van defensar que el mal no existeix com a substància o propietat, sinó com a privació de substància, forma i bondat. Per exemple, el mal de la malaltia és la privació de la salut. El mal del pecat consisteix en la privació de la virtut. En aquests casos, Déu no crea el mal, perquè tota la creació és bona. Per tant, **el mal és la manca de ser o falta de bé.**

Però, la maldat és una qualitat natural de l'ésser humà? L'ésser humà sempre ha sentit inclinació cap a la maldat. De fet, com a societat, hem arribat a sentir fascinació i certa curiositat pels malvats. Ara bé, aquesta atracció o propensió cap al mal ha portat a col·lació el **qüestionament sobre si la maldat és connatural a l'ésser humà o és una qualitat apresada**. En aquest aspecte, autors com Nicolau Maquiavel o Thomas Hobbes afirmen que l'ésser humà és dolent per naturalesa. El seu egoisme i instint de supervivència el porta a saciar els seus desitjos en detriment dels seus parells. Per tant, esdevé necessària la llei i l'Estat, entitats que permeten regular el comportament de les persones en pro del bé comú.

Kant afirma que **hi ha un mal radical en la naturalesa humana**. Això implica que tots els éssers humans tenim una propensió a subordinar la llei moral a l'interès propi; i aquesta propensió és radical o arrelada a la naturalesa humana. Per a Kant, la tasca del bondados seria, segons el seu imperatiu categòric, la de donar exemple amb accions moralment correctes. En canvi, Rousseau planteja una postura contrària, en defensar que l'ésser humà és bo per naturalesa i és la societat qui ho corromp.

Al segle XX, Hanna Arendt ofereix una noció de maldat associada a grups socials i al mateix Estat. Les reflexions sorgeixen com un intent de comprendre i avaluar els horrors dels camps d'extermini nazis. Arendt defensa que **el mal no és natural a l'ésser humà ni és una categoria metafísica**. Seria produït per les persones i es manifestaria només quan troba espai institucional i estructural. Segons Arendt, una característica distintiva del mal radical és que no es fa per motius humanament comprensibles, com ara l'egoisme. Simplement, s'executa per reforçar el control totalitari i la idea que tot és possible.

Molts filòsofs contemporanis consideren que **la noció de maldat està lligada al concepte d'acció malvada**. En aquest sentit, defensen que una persona malvada és aquella que fa accions dolentes o incorrectes. Les accions dolentes són executades pels éssers humans de forma intencional i produeixen patiment a la víctima i cert plaer al malfactor. Però aquesta perspectiva d'acció malvada és qüestionable. Per exemple, si intentem detonar una bomba en una habitació plena de persones innocents, però la policia frustra l'intent, l'acció continuaria sent malvada tot i que no ha causat cap mal?

Així doncs, què és el mal? On es troba, en la intenció o en l'acció? La violència és exclusiva de l'espècie humana? Els éssers humans som bons o dolents per naturalesa? És possible un món sense maldat? **La violència és inevitable?**

ANNEX I

[“Amb Filosofia” de TV3. Capítol “La violència”. 31/05/2017. Durada: 29:59”](#)

Lligada intrínsecament al concepte del mal, hi ha la idea de violència. Aquest vídeo conté reflexions sobre l'origen, la presència i les formes de la violència al nostre món. Amb les intervencions dels filòsofs Marina Garcés, Mercè Rius, Oriol Ponsatí-Murlà i el poeta i assagista Ramón Andrés.

Cafè Filosòfic **IN DIVINA VERITAS**

Organitza:

LADIVINA
ESPAI CREATIU

ELEA
ESCOLA DE FILOSOFIA
PENSAMENT · DIÀLEG · TRANSFORMACIÓ